

Lyhyesti

Tietoyhteiskunnan tulevaisuutta pohdittiin Haikossa

OECD valmistautuu tietoyhteiskunnan tulemiseen

OECD on viime ja tämän vuoden aikana järjestänyt tiuhaan tahtiin informaatioyhteiskunnan tulevaisuutta pohtivia seminaareja. Taloustieteilijät ovat omissa seminaareissaan pohtineet esimerkiksi tietoverkkojen ja -palveluiden organisoimista ja hinnoitteluongelmia sekä informaatiosektorin vaikutuksia muuhun talouteen.

Neljäs tietoyhteiskuntaa pohtiva taloustieteilijäkokous (*Workshop on the Economics of the Information Society*) järjestettiin Porvoossa 6. - 7.6. Sen erityisteemana oli tietoyhteiskuntaan liittyvät työvoimakysymykset sekä muuttuvat osaamis- ja ammattitaitovaatimukset. Mukana oli joukko eturivin taloustieteilijöitä Yhdysvalloista, Euroopasta ja Aasian maista. Seminaarin suomalaisina järjestäjinä olivat ETLA ja Helsingin kauppakorkeakoulu. Seminaari oli yksi ETLAn 50-vuotisjuhlaseminaareista.

Ratkaako tuottavuusparadoksi?

Monet esitelmöitsijät – mm. *Jerry Hausman* – kiinnittivät huomiota siihen, että tietoyhteiskunnan kehityksessä ollaan siirtymässä vähitellen uuteen vaiheeseen: kuluttajat ja tietotekniikan loppukäyttäjät saavat yhä suurempia hyötyjä informaatioteknologian kehityksestä, kun taas ohjelmisto- ja laitetuottajien osuus pienenee. Tietoliikenteen lisäarvopalveluiden ja

sisältöteollisuuden tuotannon kasvu on vasta alkuvaiheessaan. Kuluttajat hyötyvät, kun internet kasvaa todelliseksi tiedon ja palveluiden jakelukanavaksi. Tehokkuus kasvaa valtavasti. Tietoyhteiskunnan infrastruktuuri on kuitenkin vasta muotoutumassa, eikä vielä ole varmaa, millaiseksi koko maailman kytkevä tietotekniikan perusrakenne muodostuu. Teollisuusmaiden tuottavuusparadoksi saattaa kuitenkin olla pian ratkeamassa.

Voivatko kaikki olla voittajia tietoyhteiskunnassa?

Tietoyhteiskunnan työmarkkinoihin liittyy merkittäviä polarisoitumis- ja korvautuvuusilmiöitä, joista esitelmässään puhuivat mm. *Frank Stafford* ja *Ed Wolff*. Tietotekniikan syrjäyttämien työpaikkojen tilalle syntyvät ovat poikkeuksetta korkeaa ammattitaitoa vaativia. Tietoyhteiskunnassa on kysyntää lähinnä vain hyvin koulutetuista. Koulutusjärjestelmä ei näytä ainakaan vielä mukautuneen uuden yhteiskunnan vaatimuksiin: tietotyön tekijöistä on niukkuutta eikä koulutus vastaa tarpeita. Empiirinen aineisto esimerkiksi Kanadasta viittaa siihen, että hyvin koulutetut ovat sijoittuneet omaa koulutustasoaan alempiin työpaikkoihin.

Erik Brynjolssonin tutkimukset osoittavat, että tietointensiiviset yritykset toimivat eri tavoin kuin perinteiset: hierarkiat ovat matalia, työntekijöiden koulutustaso korkea, verkosto-

mainen toimintatapa yleistä ja yritysten kannattavuus keskimääräistä parempi.

Hallitukset eivät voi paljon vaikuttaa

Varsin yksimielisiä oltiin siitä, että kansallisten hallitusten mahdollisuudet vaikuttaa tietoverkkojen kehitykseen ja kansainvälisesti toimiviin yrityksiin ovat vähäiset. Useat olivat sitä mieltä, että mitä vähemmän edes yritetään sitä parempi. Uuden tekniikan ja tietoverkkopalveluiden leviämislle ei ole syytä asettaa keinotekoisia esteitä. Yleisen koulutustason nostaminen ja kilpailun toimivuudesta huolehtiminen ovat luontevaa politiikkaa.

Haaste taloustieteilijöille

Tietoyhteiskunnan vakava taloustieteellinen tutkimus on vasta alkuvaiheessaan. Tärkeitä

kysymyksiä ovat esimerkiksi sähköisen rahan vaikutukset ja siihen liittyvät muutokset rahoitusteessä ja koko kansainvälisessä rahataloudessa. Samanlaisia kysymyksiä ovat vaikutukset ulkomaan kauppaan ja kansalliseen talouspolitiikkaan. Hinnottelukysymysten pohdinnassakaan ei ole vielä edetty kovin pitkälle.

Suomalaisia taloustieteilijöitä tietoyhteiskunnan ongelmat ovat kiinnostaneet toistaiseksi melko vähän, vaikka Suomi on eturivin maa tietotekniikan soveltajana ja tietotekniikan infrastruktuurin rakentajana. Moni poliitikko on jo ennättänyt julistaa Suomen tietoyhteiskunnaksi. Sekä nykyisen että edellisen hallituksen asialistalla tietoyhteiskunnan edistäminen on ollut keskeisellä sijalla. Tukea tutkimusponnistuksille siis pitäisi olla.

Pekka Ylä-Anttila